

Alpina silikatgräsmarker

Alpina och subalpina silikatgräsmarker

Siliceous alpine and boreal grasslands

EU-kod: 6150

Länk: Gemensam text (namn och koder)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#2

Beskrivning av naturtypen

Länk: Gemensam text (beskrivning av naturtypen)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#2

Utdrag ur EU:s tolkningsmanual

Boreo-alpine formations of the higher summits of mountains in the Alps and Scandinavia with outliers elsewhere such as the Carpathians, with *Juncus trifidus*, *Carex bigelowii*, mosses and lichens. Also included are associated snowbed communities.

Svensk tolkning av definitionen

Silikatgräsmarker ovanför trädgränsen dominerade av gräs, halvgräs och örter. Jordtäcket är i regel tunt och består till största delen av vittringsmaterial. Snölegor som gränsar till naturtypen är också inkluderade. Vegetationen är vanligen påverkad av ett långvarigt renbete.

Kommentarer

Alpina silikatgräsmarker förekommer i fjällen samt i höglänta områden i den boreala regionen. Vegetationen är artfattig och domineras av klynnetåg, styvstarr, mossor och lavar. Typen utbildas i regel på torra, vindexponerade ytor i områden med kalkfattig berggrund, men inkluderar också snölegor i anknytning till naturtypen. Jordtäcket är i regel tunt och består till största delen av vittringsmaterial. Vegetationen är vanligen påverkad av ett långvarigt renbete. Vegetationstäcket ska vara mera än 10 %.

Svenska undertyper

1. Extrema snölegor (graminider täcker <5%)
2. Övrig gräsmark

Alpina silikatgräsmarker är en kombination av hed- och lågörtängsvegetation på fattigt underlag. De olika typerna skiljer sig från varandra huvudsakligen utifrån hur varaktigt snötäcke de har samt översilningsperiodens längd. Detta är även avgörande för vegetationssammansättningen.

När det gäller att skilja naturtypen från icke Natura 2000 naturtyp är det naturligt att använda de generella naturlighetskriterierna för naturtyper ovanför barrskogsgränsen som har utarbetats i NILS (Nationell inventering av landskapet i Sverige) och THUF (Terrester habitatuppföljning). Till exempel skulle kraftig påverkan av erosion eller dikningspåverkan orsakad av terrängfordon, turism eller liknande kunna leda till att området klassas som icke Natura 2000 naturtyp. Vandringsleder accepteras dock ifall de inte gett upphov till erosionsskador. All annan förändring,

t. ex naturlig succession, som inte är direkt exploatering, kan leda till en omklassning till annan Natura 2000 naturtyp.

Gränsdragning mot andra naturtyper

- Av förekommande vegetation är > 50 % dominerad av gräs, halvgräs och örter, vilket skiljer gentemot alpina rishedar (4060).
- Skiljer sig från alpina kalkgräsmarker (6170) vid avsaknad av särskilt kalkkrävande kärlväxtarter
- Avgränsning mot fjällbjörkskog (9040) i trädgränsen vid mer än 10 % krontäckning av fjällbjörk.
- Videbusksnår < 10 ha insprängda i alpina silikatgräsmarker (6150) räknas till 6150.
- Högrötsvegetation < 5 ha insprängda i alpina silikatgräsmarker (6150) räknas till 6150.

Viktiga strukturer och funktioner

- Bete (ren eller tamdjur)
- Naturlig hydrologi (inklusive variation i snötäckets tjocklek och framsmältning)
- Översilning (gäller vid extrema snölegor)

Typiska och karakteristiska arter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	K-art	T-art	Grupp	Region
Kärlväxter					
<i>Alchemilla alpina</i>	fjällkåpa		T-art		A, B
<i>Anthoxanthum alpinum</i>	fjällvårbrodd	K-art	T-art		A, B
<i>Bistorta vivipara</i>	ormrot		T-art		A, B
<i>Carex bigelowii</i>	styvsstarr	K-art			
<i>Carex lachenalii</i>	ripstarr	K-art			
<i>Deschampsia flexuosa</i>	krustätel	K-art			
<i>Diphasiastrum alpinum</i>	fjälllummer	K-art			
<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel	K-art			
<i>Gnaphalium norvegicum</i>	norsknoppa		T-art		A, B
<i>Gnaphalium supinum</i>	fjällnoppa	K-art			
<i>Hierochloë alpina</i>	fjällmyskgräs		T-art		A, B
<i>Juncus trifidus</i>	klynnetåg	K-art			
<i>Luzula arcuata</i>	bågfryle	K-art			
<i>Luzula spicata</i> ,	axfryle	K-art			
<i>Luzula wahlenbergii</i>	fjällfryle		T-art		A, B
<i>Nardus stricta</i>	stagg	K-art			

NATURVÅRDSVERKET 2011
VÄGLEDNING FÖR 6150 ALPINA SILIKATGRÄSMARKER

<i>Oxyria digyna</i>	fjällsyra	K-art	T-art	A, B
<i>Pedicularis lapponica</i>	lappspira	K-art		
<i>Salix herbacea</i>	dvärgvide	K-art		
<i>Saxifraga stellaris</i>	stjärnbräcka	K-art		
<i>Sibbaldia procumbens</i>	dvärgfingerört	K-art	T-art	A, B
<i>Trisetum spicatum</i>	fjällhavre	K-art	T-art	A, B
<i>Vahlodea atropurpurea</i>	lapptåtel	K-art		
<i>Veronica alpina</i>	fjällveronika		T-art	A, B
Mossor				
<i>Andreaea blyttii</i>	fjällsotmossa		T-art	A
<i>Conostomum tetragonum</i>	hjälmossa		T-art	A
<i>Lophozia incisa ssp. incisa</i>	krusflikmossa		T-art	A
<i>Lophozia incisa ssp. opacifolia</i>	tjockflikmossa		T-art	A
<i>Oligotrichum hercynicum</i>	vridbjörnmossa		T-art	A
<i>Polytrichastrum sexangulare</i>	jökelbjörnmossa		T-art	A
Fåglar				
<i>Buteo lagopus</i>	fjällvråk		T-art	A
<i>Charadrius morinellus</i>	fjällpipare		T-art	A, B
<i>Lagopus mutus</i>	fjällripa		T-art	A
<i>Stercorarius longicaudus</i>	fjällabb		T-art	A, B
Fjärilar				
<i>Boloria chariclea</i>	arktisk pärlemorfjäril		T-art	A
<i>Boloria napaea</i>	fjällpärlemorfjäril		T-art	A
<i>Euphydryas iduna</i>	lappnätfjäril		T-art	A

Klassificering enligt andra klassificeringssystem

Klassificeringssystem	Naturtypens motsvarighet
VIN:	1.1.1.5 Klynnetåg-typ 1.1.2.1 Fårsvingel-typ 1.2.1.2 Stagg-typ 1.2.1.3 Styvstarr-ripstarr-typ 1.2.1.4 Kruståtel-vårbrodd-typ 1.2.1.5 Snötäckt Klynnetåg-typ 1.2.3.1 Smörblomma-vårbrodd-typ 1.2.3.2 Stjärnbräcka-fjällsyra-typ 1.3.1.2 Dvärgstarr-ripstarr-typ 1.3.1.3 Bågrfrytle-isranunkel-typ
EUNIS:	E4.3 Acid alpine and sub-alpine grassland

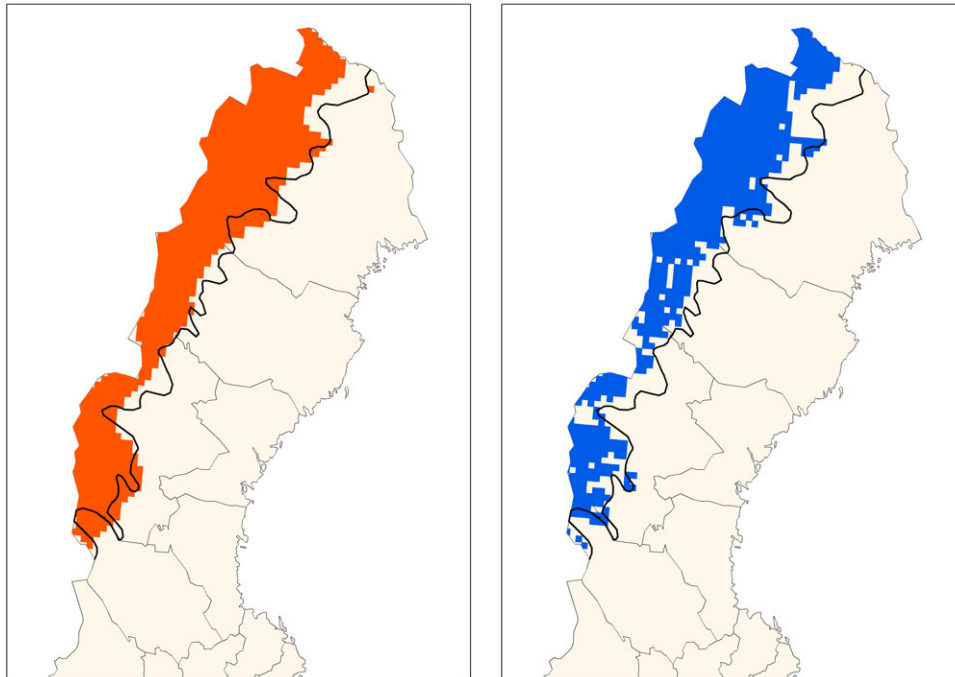
Utbredning och förekomst

Länk: Gemensam text (utbredning och förekomst)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#5

Rapporterad nationell bevarandestatus år 2007

Rapporterat 2007	Reg. A	Reg. B	Reg. K	Totalt
Natura 2000-områden				
Utpekade för naturtypen (st)	45	19		47
Utbredning				
Aktuellt värde (km ²)	72 771	7 165		79 936
Referensvärde (km ²)	72 771	7 165		79 936
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam		
Bedömning trend	Stabil	Stabil		
Förekomstareal				
Aktuellt värde (km ²)	3 100	2		3 102
Referensvärde (km ²)	3 100	2		3 102
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam		
Bedömning trend	Stabil	Stabil		
Kvalitet				
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam		
Bedömning trend	Stabil	Stabil		
Framtidsutsikt				
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam		
Bedömning trend	Stabil	Stabil		
Samlad bedömning				
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam		
Bedömning trend	Stabil	Stabil		

Figur 1. Svenskt utbredningsområde (till vänster) och förekomstareal (till höger).

Förutsättningar för bevarande

Länk: Gemensam text (förutsättningar för bevarande)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#8

Den för naturtypen karakteristiska artsammansättningen och variationen är beroende av de strukturer och funktioner som utgör förutsättningarna för naturtypen.

Stor variation i snötäcket, delvis genom en varierande topografi, är viktig för att kunna behålla de två ekologiska undergrupperna. Den ekologiska undergruppen extrema snölegor kräver att vara översilade hela året, antingen från smältande snölegor eller från kalla källor.

Gynnsam bevarandestatus förutsätter att ingen påtaglig minskning sker av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.

Förvaltning/skötsel

Silikatrika gräsmarker kräver vanligen ett extensivt renbete för att upprätthålla dagens vegetation. I den alpina regionen kan dock ett alltför intensivt renbete slita för mycket på vegetationen, både direkt genom betet och indirekt som en följd av

det tramp som ett intensivt bete medför. I den boreala regionen behövs också en viss grad av hävd genom bete eller eventuellt slåtter för att upprätthålla naturtypen.

Hotbild

- Klimatförändringar som leder till förändrad konkurrenssituation där vissa arter gynnas på bekostnad av andra.
- Alltför hårt tryck på vegetationen från terrängkörningsfordon sommartid inom den alpina regionen kan ha en direkt negativ påverkan på vegetationen.
- Terrängkörning kan ha en negativ effekt genom slitage på vegetation, och om den ändrar dräneringsmönstret inom naturtypen. Detta gäller särskilt barmarkskörning under sommaren. Även terrängkörning vintertid kan medföra skada på exponerad vegetation.
- Alltför intensivt renbete kan slita för mycket på vegetationen, både direkt genom betet och indirekt som en följd av det tramp som ett intensivt bete medför.
- För mycket tramp generellt kan göra det svårt för vegetationen att hämta sig.
- Frånvaro av en viss grad av skötsel, t ex. bete och slåtter inom den boreala regionen kan leda till att naturtypen inte kan upprätthållas.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar.
- Markexploatering och markanvändningsförändringar (kan ha en negativ effekt på djur och växter).
- Beskogning, klättrande trädgräns (hänger ihop med klimatförändringar och ändring av skötsel/betesmönster).

Bevarandeåtgärder

- Gängse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för naturtypen sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- Miljökvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö innebär bland annat att fjällens karaktär av betespräglad landskap bibehålls och att fjällens biologiska mångfald bevaras. Exempelvis skall senast år 2010 skador på mark och vegetation orsakade av mänsklig verksamhet vara försumbara och merparten av områden med representativa höga natur- och kulturvärden i fjällområdet ha ett långsiktigt skydd som vid behov omfattar skötsel och restaurering.
- Inom landsbygdprogrammet (2007-2013) finns en miljöersättning för skötsel av natur- och kulturmiljöer i renskötselområdet.

Regelverk

Länk: Gemensam text (regelverk)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#11

- Naturtypen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 1 och den är inte en prioriterad art där.
- Regelverk som är särskilt viktigt för naturtypen är terrängkörningslagen och rennärlagslagen.

Bevarandemål, målindikatorer och uppföljning

Länk: Gemensam text (bevarandemål och uppföljning)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#19

På Naturvårdsverkets hemsida om uppföljning i skyddade områden, finns en rapport (6379:2010) om uppföljnings i skyddade områden. Den beskriver arbetet med formulering av mål och användande av målindikatorer för att följa upp målen. Rapporten beskriver det generella arbetet, och uppföljningen i detalj beskrivs i manualer för uppföljning av olika naturtyper. Det finns även manualer för uppföljning av olika naturtypsgrupper. Där finns information om arbetsmetoder, och exempel på olika målindikatorer.

Det finns bland annat manualer för Fjäll och substratmarker, för Betesmarker och slätterängar, för Flygbildstolkning och för olika artgrupper.

Litteratur och kontaktuppgifter

Länk: Gemensam text (litteratur och kontaktuppgifter)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/natur/naturgemensam.pdf#10

Naturtyps- och ekosystemvis litteratur

Marklund L & Franzon M (2004): Förslag till system för uppföljning och övervakning av naturtypen 4060 "Fjällhedar och boreala hedar" inom Natura 2000-nätverket. Länsstyrelsen Jämtlands län, Miljöövervakningsfunktionen. Rapport nr 04:1.

Nordberg M-L & Evertsson J (2003): Monitoring Change in Mountainous Dry-heath Vegetation at a Regional Scale using Multitemporal Landsat TM data. *Ambio* 32: 502-509.

Kontaktuppgifter

Wenche Eide
wenche.eide@artdata.slu.se
018 - 672495

ArtDatabanken
Bäcklösavägen 10
Box 7007
750 07 Uppsala